

Західноукраїнський вітраж XX ст.: минуле, сучасне, майбутнє, Львів 2017, s. 33.

J. Biriulow

Sprusiak Marceli, malarz, projektant tkanin, ur. 15 X 1880 Łódź, zm. 28 VIII 1938 tamże, pochowany na Starym Cmentarzu; syn Stanisława i Bronisławy z domu Murchel; żonaty z Marią Krowicką; ojciec malarza Tadeusza Sprusika (1907-85). Szkołę średnią ukończył w Łodzi. W 1903 wyjechał do Paryża, gdzie studiował w École Nationale des Arts Décoratifs; podczas nauki otrzymał zł. medal, a po skończeniu studiów w 1905 medal sr. i dyplom, a także pierwszą nagrodę za maksymalną liczbę punktów osiągniętą w comiesięcznych konkursach. Po powrocie do kraju był zatrudniony jako kierownik rytowni i pracowni projektowania wzorów na tkaniny w zakładach włókienniczych Tow. Akcyjnego Wyrobów Bawełnianych Izraela K. Poznańskiego w Łodzi. W 1909 na Wystawie Przemysłu i Rolnictwa w Częstochowie otrzymał zł. oraz br. medal za osiągnięcia w projektowaniu deseni na tkaniny (zaprezentował tam tablicę z wzorami materiałów drukowanych). Swoje prace z tej dziedziny pokazał też na Wystawie Rzemieślniczo-Przemysłowej w Łodzi w 1912. Co najmniej do lutego t.r. był prezesem Stow. Rytowników i Drukarzy na Tkaninach; w 1920 był wiceprezesem Stow. (później Zw.) Majstrów Fabrycznych, a w 1923 wszedł do Komisji Oświatowej Zarządu tego związku. W 1908-09 (może także wcześniej i później) działał w Tow. Muzyczno-Dramatycznym „Harmonia”, a 1912 należał do organizatorów Łódzkiego Stow. Muzyczno-Dramatycznego im. Stanisława Moniuszki. Ok. 1919 sprawował funkcję wiceprezesa III Tow. Pożyczkowo-Oszczędnościowego w Łodzi.

Był nauczycielem w wielu łódzkich szkołach. Od 1906 uczył rys. w II Pol. Gimnazjum. W 1913 i 1914 wykładał kompozycję wzorów tkackich na kursach przemysłowo-technicznych Wacława Kujawskiego, a od 1916 w pryw. SSP Piotra Szymańskiego prowadził zajęcia z kompozycji ornamentu. W l. międzywojennych pracował w Państw. Szkole Włókienniczej i w Gimnazjum Humanistycznym Męskim K. Tomaszewskiego (1923). Wg Jacka Strzałkowskiego uczył wzornictwa także w szkołach zawodowych poza Łodzią; wiadomo, że 1917 miał pieczę nad wystawą rysunkową uczniów

szkoły realnej w Pabianicach. Należał (co najmniej od 1918) do łódzkiego oddz. Stow. Nauczycielstwa Pol. (sekcja rysunkowa).

W 1931 znalazł się w gronie założycieli Zrzeszenia Art. Plastyków w Łodzi; został wówczas wybrany na stanowisko wiceprezesa zarządu; do końca 1932 był także członkiem Komisji Kwalifikacyjnej tego stow. W grudniu t.r. nowy zarząd postulował weryfikację, a w konsekwencji skreślenie S. i grupy innych artystów z listy członków, co spowodowało ich protest (S. z Karolem Endem opublikował list otwarty, zwołujący zebranie w celu omówienia tej sytuacji, a ponadto, wg komunikatu nowego zarządu w czas. *Forma*, „napastliwy artykuł”). W 1917 mieszkał w Łodzi przy ul. Długiej 12, a w 1938 przy ul. Gdańskiej 12.

Brał udział w wystawach (oprócz wym.) w Łodzi: w 1924 w Miejskiej Galerii Sztuki i w l. 1935-37 w IPS (gdzie urządzono także jego wystawę pośmiertną w 1938) oraz w Warszawie 1936 (IPS).

S. uprawiał gł. malarstwo pejzażowe. W 1935 zaprezentował obrazy ol.: *Biały piesek*, *Ostatnie promienie* (w 2012 w wyst. na portalu Allegro), *Sad* (repr. Orędownik, wyd. łódzkie, 1938 nr 279, s. 6), *Buki w lesie*, *Wenecja bydgoska*, *Nad Popradem*, *Fara w Bydgoszczy*, *Brda w Bydgoszczy*, *Zachód nad zatoką*, *Droga wierzbowa*, *Droga piaszczysta*, *Jodla*, *Notre-Dame w Paryżu*, *Komorniki*, *Lysa Góra*; w 1936: *Jastarnia*, *Kwiaty*, *Muszyzna*, *Pełne morze*, *Polesie*, *Rzeczka*, *Sosny*, *Staw w parku*, a w 1937: *Drzewa*, *Podwórze fabryki*, *Sosny nadmorskie*. S. okazjonalnie zajmował się również grafiką użytkową: w 1916 zaprojektował plakat urządzonej w Łodzi wystawy obrazów i kwesty „Ratujmy dzieci”, w 1922 wygrał konkurs na plakat łódzkiej wystawy retrospektywnej, a przypuszczalnie w l. międzywojennych opracował proj. karty pocztowej *Pamiętka Konstytucji 3 maja 1791*, sygn. W lutym 1938 wyk. album dla dowódcy Okręgu Korpusu nr IV w Łodzi generała Władysława Langnera, opuszczającego miasto.

Strzałkowski J., *Słownik art. łódzkich*, Łódź 2005.

Czas. Kal. na r. 1910, [cz. 2], Łódź 1909, s. 71; ... *na r. 1912*, [cz. 2], Łódź 1911, s. 74; ... *na r. 1913*, [cz. 1], Łódź 1912, s. 83; ... *na r. 1914*, [cz. 1], Łódź 1913, s. 37. – *Ustawa Łódzkiego Stow. Muzyczno-Dramatycznego im. Stanisława Moniuszki*, [Łódź 1912], s. 19. – *Informator Handlowo-Przemysłowy m. Łodzi na r. 1914*, Łódź 1913, s. 161. – *Informator m. Łodzi na r. 1920*, s. 442,

492. – *Krótki zarys historii Zw. Majstrów Fabrycznych Rzeczypospolitej Polskiej. 1890-1930*, Łódź [ok. 1930], s. 21. – *Księga adresowa m. Łodzi, Rocz. 1937/30*, dział II, s. 393. – Rachalewski S., *Campo Santo w Łodzi. Wczoraj a dziś łódzkich cmentarzy chrześcijańskich*, Dz. Zarządu Miejskiego w Łodzi, 1938 nr 10, s. 983-984. – M.J., *5-ta zbiorowa wystawa Pol. Zw. Łódzkich Art. Plastyków*, Il. Republika, 1938 nr 324, s. 8. – *Z żałobnej karty, Śp. mal[arz] Marceli Sprusiak*, Kur. Łódzki, 1938 nr 242 (4 IX), s. 6. – Pol. życie art., 2. – Nartonowicz-Kot M., *Samorząd łódzki wobec problemów kultury w l. 1919-39*, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Historica, 1985 nr 21, s. 126. – Gadowski I., *Żyd. malarze w Łodzi w l. 1880-1919*, W. 2010. – Jerzak N., *Współcz. druk na tkaninie w Polsce*, Wr. 2015.

Przew. po wystawie rzemieślniczo-przemysłowej w Łodzi 1912, Łódź [1912], s. 62. – *Kat. I zbiorowej wystawy Pol. Zw. Zaw. Łódzkich Art. Plastyków*, IPS, Łódź 1935. – *Kat. II zbiorowej wystawy Pol. Zw. Zaw. Łódzkich Art. Plastyków*, grudzień 1935 - styczeń 1936, Łódź [1935]. – *Kat. wystawy Pol. Zw. Zaw. Łódzkich Art. Plastyków*, IPS, Łódź 1936. – *Pol. Zw. Zaw. Łódzkich Art. Plastyków. Czwarta zbiorowa wystawa*, IPS, Łódź 1937. – *Stulecie Wystawy Przemysłu i Rolnictwa w Częstochowie 1909*, Muz. Częstochowskie, Częstochowa 2009, s. 184. – *Konstytucja 3 maja. Kamień milowy współcz. Europy*, 3-14 maja 2013, Ostrów Wielkopolski 2013, s. nlb. 19 (kat.). – Grzejszczak Ł., *Łódzkie środowisko artyst. XIX-XX w. (l. 1880-1918)*, [w:] *Bracia Hirszenbergowie. W poszukiwaniu ziemi obiecanej / Hirszenberg Brothers. In Search of the Promised Land*, oprac. Bobrowska E., Muz. Miasta Łodzi, Żyd. Instytut Hist. im. Emanuela Ringelbluma, Łódź-W. 2017, s. 132-133, 143-144.

Bulletin Polonais ..., 1905 nr 205, s. 220. – Kur. war., 1905 nr 218, s. 3. – *Rozwój*, 1908 nr 221, s. 3; 1909 nr 190, s. 3; 1910 nr 48, s. 3. – *Godzina Polski*, 1916 nr 156, s. 2. – *Nowy kur. Łódzki*, 1916 nr 148, s. 2; 1917 nr 239, s. 2. – *Gaz. Łódzka*, 1917 nr 273, s. 4; 1918 nr 49 (wyd. wieczorne), s. 3. – *Praca (Łódź)*, 1922 nr 127, s. 5. – *Tyg. il.*, 1924 nr 24, s. 399. – *Głos Poranny*, 1932 nr 353, s. 4. – Il. Republika, 1932 nr 351, s. 8, nr 353, s. 6. – *Forma*, 1933 nr 1, s. 7. – *Echo*, 1935 nr 130, s. 4; 1936 nr 23, s. 5. – *Prace Polonistyczne*, 1937, s. 424 (Minich M.). – Kur. Łódzki, 1938 nr 236 (29 VIII), s. 4 (nekrolog), nr 237 (30 VIII), s. 5 (nekrologi). – *Łódź w Ilustracji*, 1938 nr 37, s. 6, nr 47, s. 3, 4.

Arch. Archidiecezjalne w Łodzi, nr 32: *Akta metrykalne zgonów par. św. Józefa w Łodzi - 117/1938* (brudnopis aktu zgonu S.). – AP Łódź, nr 2474/D: *Akta stanu cywilnego par. św. Józefa Oblubieńca w Łodzi - UMZ-1910/*

U1242 (akt urodzenia Jadwigi Sprusiak, córki S. Łódź, 26 XII 1910); UMZ-1912/U1322 (akt urodzenia Jerzego Sprusiaka, syna S., Łódź, 24 XII 1912); M-1917/21 (akt ślubu Marii Sprusiak i Feliksa Marchwickiego; S. wym. i podpisany jako świadek, Łódź, 18 II 1917); Z-1917/694 (akt zgonu matki S.; S. wym. i podpisany jako świadek, Łódź, 19 XI 1917). – IS PAN, materiały Słownika art. pol., wydruk ze strony internetowej: www.myheritage.pl/names/maria_krowicki, 9 IV 2019; list Marcina Gawryszczaka z Muz. Włókiennictwa w Łodzi, 5 IX 2019; notatka z rozmowy z Anną Przybylską z Administracji Cmentarza św. Józefa w Łodzi, 5 IX 2019; 2 listy Macieja Cholewińskiego z Muz. Sztuki w Łodzi, 16 IX 2019 (biogram S.).

J. Różalska
uzup. U. Makowska

Spucyk Szymon patrz Dudek Szymon.

Spychalski Jan, malarz, rysownik, grafik, bibliotekarz, ur. 3 IV 1893 Czeszewo k. Wągrowca, zm. 31 X 1946 Poznań, pochowany tamże na cmentarzu par. przy ul. Bluszczowej; syn Franciszka (1833-1922), nauczyciela, i jego drugiej żony Marcjanny ze Stańczyków (1856-1936); brat Floriana (1895-1966), lekarza. Żonaty od 17 VIII 1927 z Antoniną z domu Różańską (1893-1983), bibliotekarką, z którą miał dzieci: Marka (1928-2003), Joannę (1930-95), malarkę, Różę, zamężną Kąsinowską (ur. 1932), historyka sztuki, i Agnieszkę, zamężną Ławniczakową (1935-2009), historyka sztuki, związaną przez wiele lat z MNP.

W kwietniu 1905 S. podjął naukę w gimnazjum w Wągrowcu, dokąd przeniosła się jego rodzina. W okresie gimnazjalnym należał do aktywnych członków tajnego Tow. im. Tomasza Zana, zostając członkiem Zarządu, a później prezesem (1911-12). Po zakończeniu nauki w gimnazjum wiosną 1914 podjął studia jako wolny słuchacz na Wydz. Filozoficznym UJ; przystąpił do Akademickiego Kółka Artyst.-Lit. Po wybuchu I wojny światowej nie mógł kontynuować nauki w Krakowie jako poddany państwa pruskiego, toteż jesienią 1914 przeniósł się do Berlina, gdzie podjął studia na tamtejszym Uniw. Fryderyka Wilhelma – przez 4 l. uczęszczał na wykłady i seminaria z filozofii, literatury powsz., historii sztuki i muzykologii. Podczas studiów zwiedzał muzea berlińskie,